

ศึกษาวิเคราะห์หลักเกณฑ์การพรากชีวิตมนุษย์ในพระไตรปิฎก

An Analytical Study of the Killing of Human Being in the Tipitaka

พระมหาดำรงค์ ปชฺโชตชโย, Phramaha Damrong Pajjotajayo¹

พระมหาจีรวัฒน์ กนฺตวณฺโณ, Phramaha Jeerawut Kantawanno²

เสนาะ ผดุงฉัตร, Snoh Phadoongchatra³

พระปลัดณัฐยุทธ โฆสิตวโร, Phrapalad Nuttayut Kositawangso⁴

E-mail : damrong-pm@msn.com

Received: May 11, 2024 Revised: June 22, 2024

Accepted: June 26, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มี วัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์การพรากชีวิตในพระไตรปิฎก 2) เพื่อวิเคราะห์การพรากชีวิตมนุษย์ในพระไตรปิฎก 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ในพระไตรปิฎก โดยผู้วิจัยได้มุ่งเน้นที่การศึกษาพระวินัยเป็นหลัก ระเบียบวิธีการวิจัยเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ และเชิงเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ตำราวิชาการทางพระพุทธศาสนา บทความ วารสาร และงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย พบว่า การพรากชีวิตในพระไตรปิฎกแบ่งถึง ต้องมีความตั้งใจ ใช้กายหรือสิ่งที่เนื่องด้วยกายฆ่าเองหรือสั่งให้ฆ่า พรรณนาคุณแห่งความตาย อันเป็นเหตุให้มนุษย์ตาย ต้องอาบัติปาราชิก ขาดจากความเป็นภิกษุทันที ความพยายามในการกระทำการพรากชีวิตมนุษย์ มี 5 คือ (1) สหัตถ์ถิกประโยค ความพยายามด้วยกายของตน (2) นิสสัคคียประโยค ความพยายามด้วยอาวุธ (3) อาณัตติกประโยค

¹ สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย / Tipitaka Studies Faculty of Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University

² สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย / Tipitaka Studies Faculty of Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University

³ สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย / Tipitaka Studies Faculty of Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University

⁴ สาขาวิชาพระไตรปิฎกศึกษา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย / Tipitaka Studies Faculty of Buddhism Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ความพยายามด้วยการสังคนอื่น (4) ถาวรประโยค ความพยายามด้วยอุปกรณ์ที่อยู่กับที่ (5) วิชชามยประโยค ความพยายามด้วยการร่ายมนต์ และ(6) อิทธิมยประโยค ความพยายามด้วยการประกอบฤทธิ์ ความพยายามทั้ง 6 ประการนี้ทำให้พระภิกษุผู้กระทำความผิดตามวัดถูกลงโทษตามสมควรแก่ความพยายามและความสำเร็จในการพรากชีวิต แนวทางในการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ในพระไตรปิฎก พบว่ามี 5 แนวทาง ได้แก่ 1) บุญกิริยาวัตถุ ประกอบบุญกุศล 2) แนวทางการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ตามหลักปาริสุทธิศีล สรรวมระวางด้วยศีล 3) แนวทางการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ตามหลักปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ เลือกฟัง ใช้ปัญญาตรอง 4) แนวทางการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ตามหลักพรหมวิหาร มีการวางตัวเป็นผู้ใหญ่ และ5) แนวทางการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ตามหลักกัลยาณมิตตา มีความสอดคล้องดูแลตามสถานการณ์สภาพของตน เพื่อความบริสุทธิ์แห่งตัวพระภิกษุสงฆ์ ไม่สร้างความเดือดร้อนสูญเสียให้ใคร เป็นนื่อนาบุญ เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของชาวโลก สืบไป

คำสำคัญ: การพรากชีวิตมนุษย์; พระไตรปิฎก; แนวทางป้องกัน

Abstract

This dissertation has three objectives: 1) to study the principles of human life killing in Tipitaka, 2) to analyze the human life killing in Tipitaka, and 3) to present the methods for preventing human life killing in Tipitaka. The researcher mainly focused on the study of Vinaya. Its methodology is a qualitative study and documentary by studying the information from the Tipitaka, Atthakatha, sub-commentaries, academic texts, articles, journals and related research work.

From the study, it found that human life killing in the Tipitaka, indicates the volition using the body or things of those Bhikkhus who kill oneself, ordering to kill, providing the death encouragement causing human death to commit a crime immediately, they ceased from Bhikkhu hood, There are 5 attempts for man life killing, namely: (1) *Sāhatthikapayoga* or the attempt with one's body, (2) *Nissaggiyapayoga* or attempt with arms, (3) *Āṇattikapayoga* or attempts to direct others, (4) *Thāvarapayoga* or the effort with available equipment, and(6) *Vijjāmayapayoga* or the effort with synergy. All these six attempts are subject to the offense of Bhikkhus according to the object and its complete human life killing. Guidelines for preventing the human life killing in the Tipitaka scripture contain 5 methods of prevention, namely: 1) *Puññakiriyavatthu* or wholesome deeds, 2) preventing the human life killing based on the principle of *Pārisuddhi* or precept observation, 3) the prevention of human life killing based on the factors of the right view, listening choice, and wisdom discernment, 4) preventing the human life killing based on *Brahmavihara* such as proper position as an adult, and 5) preventing the preventing the human life killing based on *Kalyāṇamitta* principle, for instance, observing

one own status for purity, not causing trouble and loss for anyone, being a merit field, It is the base of faithfulness of the people.

Keywords: Human Life Killing; Tipitaka; Guidelines for Preventing

บทนำ

คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ที่ทรงบัญญัติและทรงแสดงไว้ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ “ธรรม” ได้แก่ คำสอนอันแสดงหลักความจริงที่นำพาสู่การปฏิบัติ เพื่อถึงมนุษย์สมบัติ สักคสมบัติ และนิพพานสมบัติ และ “วินัย” ได้แก่ บทบัญญัติกำหนดระเบียบความเป็นอยู่และกำกับความประพฤติ⁵ เพื่อความสงบเรียบร้อยดีงาม เพื่อความสรวมกาย วาจา ใจ จากปาปอกุศลทั้งหลาย เป็นไปเพื่อการฝึกตนให้สะอาดบริสุทธิ์ เป็นหนทางบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน พระวินัยที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ อันภิกษุรักษาไว้ดีแล้ว ไม่ก้าวล่วงแล้ว ย่อมเป็นผู้สะอาดบริสุทธิ์เป็นเนืองนิตย์อันเลิศของชาวโลก

สรรพสัตว์ที่เกิดมาในสังสารวัฏฏ์ถูกระแสแห่งกิเลสอันประกอบด้วย ความโลภ โกรธ หลง เข้าครอบงำ ไม่ได้กระทำให้เบาบาง จึงมีความคิดเบียดเบียนตนและผู้อื่นให้เดือดร้อน บางพวกปล่อยให้กิเลสครอบงำตัวเองหนักเข้าจึงมีจิตอันปราศจากด้วยเมตตาไม่เห็นค่าชีวิตของตนและผู้อื่นจึงมีความคิดเบียดเบียนผู้อื่น หรือเกิดความเบียดเบียนในร่างกายอันเป็นมนุษย์มีชีวิตของตนจึงพยายามหาวิธีพำนักชีวิตของตนด้วยวิธีต่าง ๆ เป็นการกระทำชีวิตให้สิ้นสุดลง อันเนื่องมาจากสภาวะความบีบคั้นจากปัจจัยภายในและภายนอกอันเป็นเหตุนำไปสู่การฆ่าตนเองและการฆ่าผู้อื่น⁶

ดังตัวอย่างในพระไตรปิฎก เมื่อครั้งพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ ภูฏาลา ป่ามहांวัน เขตกรุงเวสาลี ตรัสสรรเสริญการเจริญอสุภกัมมมีฐานแก่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายพากันประกอบความเพียรในการเจริญอสุภกัมมมีฐานหลายประการ กระทั่งเกิดความรู้สึกอึดอัดเบียดเบียน รังเกียจร่างกายของตน จึงฆ่าตัวตายบ้าง ใช้กันและกันให้ฆ่าบ้าง ให้ดาเถณมีคัลณทิกะฆ่าบ้าง พระพุทธองค์ทราบเหตุนี้แล้วรับสั่งให้ประชุมสงฆ์ ทรงดำหนิการกระทำของภิกษุเหล่านั้น แล้วทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามมิให้ภิกษุพรา

⁵ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), “พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์”, พิมพ์ครั้งที่ 32.(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2561), หน้า 163.

⁶ พระมหาธวัชชัย ฐมฺวรสี, พระปลัดพิระพงษ์ ลีธรรมโม, นิติกร วิษุมา และธนกร ตรกมลภานต์, “วิเคราะห์การฆ่าในพระพุทธศาสนา”, *Journal Of Roi Kaensarn Academi*, ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2566): 483-496.

กายมนุษย์จากชีวิต ทรงปรับอาบัติปาราชิกแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิด⁷ โดยพระองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทและอนุบัญญัติ

พระพุทธองค์ทรงอาศัยซึ่งอำนาจแห่งเหตุ 10 ประการ ทรงบัญญัติปาราชิก สิกขาบทที่ 3 เพื่อป้องกันมิให้ภิกษุทำการพรากชีวิตมนุษย์ ทรงให้ความสำคัญต่อกายมนุษย์ ประารถนาให้ภิกษุสงฆ์ปราศจากความโหดเหี้ยม มีความเมตตาไม่เบียดเบียนทำร้ายต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย โดยเฉพาะเบียดเบียนกายมนุษย์จนสิ้นชีวิต เมื่อภิกษุจงใจทำการพรากชีวิตมนุษย์ มีโทษร้ายแรงทางธรรมวินัย คือ ต้องอาบัติปาราชิก ขาดจากความเป็นภิกษุในทันที กลับมาบวชใหม่อีกไม่ได้

ผู้วิจัยศึกษาถึงหลักเกณฑ์การพรากชีวิตมนุษย์ในพระไตรปิฎกว่า พระพุทธองค์ทรงใช้เกณฑ์พระวินิจฉันยอย่างไรว่า ภิกษุประพฤติดังสิกขาบทด้วยการอย่างไร มีประโยค คือความพยายามเช่นไร จัดว่าเป็นการพรากชีวิตมนุษย์ อันทำให้ต้องอาบัติปาราชิก ถุลล์จัจย ปาจิตตีย์ และทุกกฏ ตามสมควรแก่วัตถุและความพยายามที่กระทำ หรือในกรณีเช่นไร เป็นอนาบัติ คือไม่เป็นอาบัติ โดยผู้วิจัยศึกษาเพื่อทราบถึงหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการปรับอาบัติตามสมควรแก่วัตถุ เพื่อวิเคราะห์การพรากชีวิตมนุษย์เพื่อหามูลเหตุจูงใจอันก่อให้เกิดการพรากชีวิตมนุษย์ และเพื่อนำเสนอหาแนวทางการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ในพระไตรปิฎก เพราะว่าการพรากชีวิตมนุษย์นั้นจัดว่าเป็นพฤติกรรมที่โหดร้ายทารุณผิดมนุษย์วิสัย เป็นเรื่องที่ไม่ควรให้เกิดขึ้นกับพระภิกษุผู้บวชเพื่อจะละกิเลสทำพระนิพพานให้แจ้ง ควรเป็นผู้มีความเมตตาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย ผีคนอบรมตนเอง ตามพระธรรมวินัย สำรวม กาย วาจา และใจ สะอาดบริสุทธิ์ เป็นเนืองนิตย์ของชาวโลกทั้งหลายสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์การพรากชีวิตมนุษย์ในพระไตรปิฎก
2. เพื่อวิเคราะห์การพรากชีวิตมนุษย์ในพระไตรปิฎก
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ในพระไตรปิฎก

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูล ได้แก่ พระไตรปิฎก เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนา เช่น หนังสือพุทธธรรม หนังสือพระวินัยบัญญัติ เอกสารทางวิชาการ วารสารสิ่งตีพิมพ์ทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดการวิจัยดังต่อไปนี้

- 1) การจัดการข้อมูลที่ทำกรรวบรวมจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ
- 2) นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการศึกษาลักษณะ วิเคราะห์ ตรวจสอบข้อมูลนี้ พร้อมทั้งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยว่า สอดคล้องกับข้อเท็จจริงมากน้อยเพียงใด

⁷ ดูรายละเอียดใน วิ.มหา. (ไทย) 1/162-166/134-139.

- 3) เมื่อผู้วิจัยได้จัดทำการเก็บรวบรวมแล้วตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแต่ละประเด็นแล้ว ก็จะนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อจัดเป็นหมวดหมู่ตามลำดับของวัตถุประสงค์การวิจัย
- 4) เรียบเรียงเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อหาแบบแผนและความหมายโดยเขียนบรรยายเชิงพรรณนา
- 5) สรุปผลของการวิจัย และข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัย

1. **หลักเกณฑ์การพราภชีวิตมนุษย์ในพระไตรปิฎก** พบว่า หลักเกณฑ์แห่งอาการของการพราภชีวิตได้ระบุถึงความพยายามฆ่าที่เรียกว่า ประโยค 6 อย่างคือ 1) สาหตถิกประโยค การประหารด้วยกาย หรือของที่เนื่องด้วยกายของตนเอง 2) นิสสัคคียประโยค การชดเครื่องประหารที่เนื่องด้วยกายออกไป 3) อาณตติกประโยค การสังคนอื่น 4) ถาวรประโยค การวางเครื่องประหารไว้ในที่ไกลและการจัดยาให้ 5) วิชขามยประโยค การร้ายวิชาเพื่อฆ่าให้ตาย และ 6) อิทิมยประโยค การประกอบฤทธิ์ให้ตาย พระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญกับกายมนุษย์ เพราะการจงใจพราภชีวิตมนุษย์นั้นเป็นที่ชาวโลกมองว่าเป็นสิ่งชั่วหยาบ สร้างการหวาดระแวงกลัวและการก่อเวรแก่บุคคลทั้งหลาย เป็นสิ่งที่กุลบุตรผู้ออกบวชในพระพุทธศาสนา ประพฤติพรหมจรรย์แล้วไม่พึงทำ ทรงปรับอาบัติปาราชิกแก่ภิกษุผู้จงใจพราภชีวิตมนุษย์ ทรงปรับอาบัติที่เบากว่า แก่ภิกษุผู้ทำผิดไม่ถึงอาการนั้น พระพุทธองค์ทรงอาศัยอำนาจแห่งวัตถุประสงค์ 10 ประการ คือ 1) เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ 2) เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ 3) เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก 4) เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม 5) เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน 6) เพื่อกำจัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต 7) เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส 8) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนทีเลื่อมใสแล้ว 9) เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสังฆธรรม 10) เพื่อเอื้อเฟื้อวินัย จึงทรงบัญญัติสิกขาบทในพระวินัย ในเกณฑ์การวินิจฉัยการพราภชีวิตมนุษย์ทางพระวินัย มีหลักการในการพิจารณา 3 ประการ คือ 1) ความจงใจ 2) การพราภจากชีวิต 3) กายมนุษย์ เมื่อภิกษุพราภชีวิตมนุษย์ ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง มนุษย์ตายด้วยวิธีนั้น ต้องอาบัติปาราชิก บาตเจ็บ อาบัติถุลลัจจัย ทำไม่สำเร็จอาบัติทุกกฏ ฆ่าอมมนุษย์ อาบัติทุกกฏ ฆ่าตนเอง อาบัติทุกกฏ ฆ่าสัตว์เดรัจฉาน อาบัติทุกกฏ ไม่เป็นอาบัติสำหรับ ภิกษุผู้ไม่จงใจ ไม่รู้ ผู้ไม่ประสงค์ให้ตาย ผู้วิกลจริต ผู้มีจิตฟุ้งซ่าน ผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา และผู้เป็นต้นบัญญัติ

2. **การพราภชีวิตมนุษย์ในพระไตรปิฎก** พบว่า ปาราชิก สิกขาบทที่ 3 มีเรื่องต้นบัญญัติมาจากภิกษุในภูกาคามที่พยายามปลงชีวิตของกันและกัน เป็นอาทิกำมก คือต้นต้นบัญญัติ อันเกิดจากความเบื่อหน่ายในร่างกาย พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงดำหนิความประพฤดิเช่นนั้นเสีย เป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ การกระทำอย่างนี้ มิได้ทำคนที่ยังไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใส แล้วทรงบัญญัติสิกขาบทห้ามมิให้ภิกษุพราภกายมนุษย์จากชีวิต ทรงปรับอาบัติปาราชิกแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิด ในบทภาษณีย เป็นการอธิบายขยายความเกี่ยวกับ

สิกขาบทวิภังค์ เป็นการนำเอาคำในสิกขาบทวิภังค์มาขยายความเพิ่มเติมเพื่อให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นการอธิบายขยายความเกี่ยวกับเงื่อนไข ในปาราชิก สิกขาบทที่ 3 นี้ มีบทพหุภาษณีย์ 29 วลี

การถึงแก่ความตายของมนุษย์ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การถึงแก่ความตายตามธรรมชาติ และการถึงแก่ความตายโดยการกระทำ มีความพยายามกระทำให้ถึงความตาย ด้วยการฆ่าตัวตาย (อัตตวินิบาต) กัฏฐิ ด้วยการฆ่าบุคคลอื่น (ฆาตกร) ทั้งที่อยู่ในครุฑและอยู่นอกครุฑกัฏฐิ การถึงแก่ความตายโดยการกระทำจัดเป็นเป็นการพรากชีวิตมนุษย์ เป็นความพยายามใช้สิ่งทีเนื่องด้วยกาย อาวุธ หรือใช้ผู้อื่น ให้ฆ่าคนตาย โดยมีเจตนาที่จะฆ่าตนเองหรือผู้อื่นให้ถึงแก่ความตาย ในการฆ่าคนอื่นนี้หากผู้กระทำเป็นพระภิกษุ ที่กระทำโดยเจตนา ต้องอาบัติปาราชิก

มูลเหตุจูงใจอันก่อให้เกิดการพรากชีวิตมนุษย์นั้นเพราะพระภิกษุถูกไตรวัฏฏะ ชักนำ ปิบัติส่งผล ขาดความอดทน และการควบคุมอารมณ์ตนเองให้ปกติ จึงถูกรัศมีธรรมอันไม่ดีเข้ามาปิบัติ ผู้วิสัยขอแยกตามอกุศลที่มาจากปิบัติให้กระทำอันได้แก่ มีอกุศลธรรมในจิตใจ ได้แก่ มีโลภะ (ความโลภ) อยากได้จนเกินไป มีโทสะ (ความโกรธ) ผูกอาฆาตมาดร้ายผู้อื่น และมีโมหะ (ความหลงเชื่อแบบผิด ๆ) ไม่ได้ประกอบด้วยปัญญา จนเป็นมูลเหตุจูงใจให้กระทำการพรากชีวิตมนุษย์ มีนิเวศธรรมเข้ามาขัดขวางความดี อันได้แก่ กามฉันทะ (พอใจกามคุณ) พยาบาท (คิดร้าย) ผูกใจเจ็บ ถีนมิทธะ (ความหดหู่และเชื่องซึม) อุทธัจจกุกกุกจะ (ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ) และวิจิกิจฉา (ความลังเลสงสัย) เข้ารบกวนปิบัติอันเป็นเหตุจูงใจทำให้พระภิกษุหรือบุคคลทำการพรากชีวิตมนุษย์เพราะไม่สามารถควบคุมตนเองได้

3. แนวทางการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ในพระไตรปิฎก พบว่า แนวทางการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ของพระภิกษุนั้นได้นำเสนอแนวทางป้องกันดังต่อไปนี้

1) แนวทางการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ คือพระภิกษุ ควรรู้จักให้ทานแบ่งปัน เสียสละ ให้อภัย สรรวมตนอยู่ในศีลของตน และ) อบรมจิตให้สงบ ไม่ถูกกิเลสครอบงำ เป็นแนวทางในการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์

2) แนวทางการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ตามหลักปาริสุทธิศีล คือพระภิกษุ ควรสำรวมในศีล ให้มีสติกำหนดรู้ดีชั่วอยู่ตลอดเวลา งดเว้นจากการแสวงหาอันไม่ชอบ และสันโดษใช้สอยปัจจัยสี่ ใช้สอยตามจำเป็น พระภิกษุผู้รักษาความบริสุทธิ์แห่งศีล 4 ประการ ย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์กาย วาจาใจ เมื่อพระภิกษุไม่ก้าวล่วงศีล จะเป็นเครื่องป้องกันไม่ให้เกิดการพรากชีวิตมนุษย์

3) แนวทางการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ตามหลักปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ คือ ใช้ปัญญาเลือกฟังแต่คำแนะนำที่ดี พิจารณาให้ถี่ถ้วน ไม่เชื่อหลงฟังคำแนะนำผิด และไม่ตัดสินใจในสิ่งที่ผิด เก็บแต่คำแนะนำที่ดี พิจารณาว่าดีแล้วจึงนอบน้อมนำสิ่งที่ดีนั้นไปปฏิบัติ

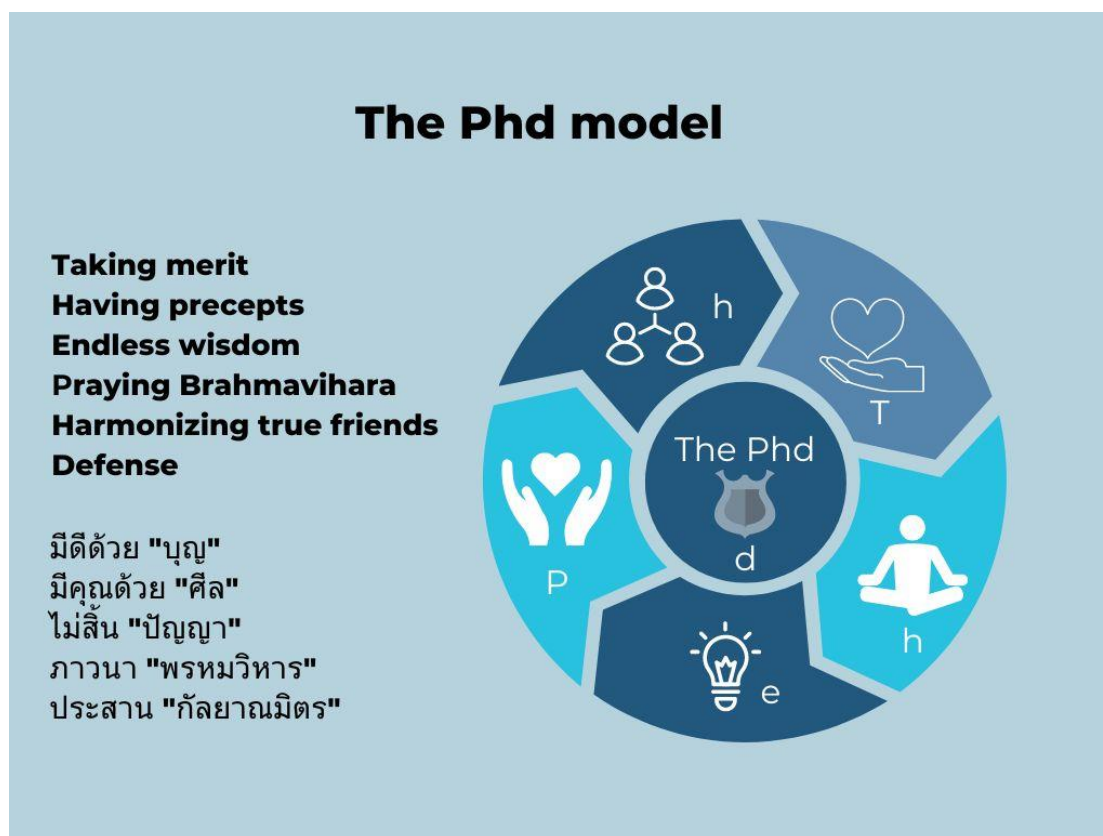
4) แนวทางการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ตามหลักพรหมวิหารธรรม คือพระภิกษุควร มีปรารภนาดี มีแต่ความหวังดีทั้งต่อตนและผู้อื่น มีจิตยินดีไม่ริษยาใคร และวางใจเป็นกลาง ภิกษุผู้เจริญพรหมวิหารธรรมอยู่เป็นนิตย์ จะมีคติธรรมประจำใจไม่ให้อยากกระทำการพรากชีวิตมนุษย์

5) แนวทางการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ตามหลักกัลยาณมิตตา คือ ตัวพระภิกษุเองควรเป็นกัลยาณมิตรต่อตนเอง ตักเตือนตนเองได้ มีสมณสัญญา สำรวมในศีล คณะสงฆ์ในอารามนั้น ๆ

ควรมีความสามัคคีกัน ประกอบด้วยสาราณียธรรม เป็นกัลยาณมิตรต่อผู้อื่น สอดส่องดูแลห้ามปรามไม่ให้ ภิกษุรูปใดกระทำความผิด และคอยช่วยเหลือผู้เป็นพุทธศาสนิกชนในสังคมนั้น ๆ ทำหน้าที่กัลยาณมิตรในฐานะผู้บำรุง พระพุทธศาสนา ควรมีศรัทธาตั้งมั่น เมื่อมีพระภิกษุทำผิด ไม่เหมารวมพระภิกษุว่าทำผิดทั้งหมด เข้า ช่วยเหลือตามความเหมาะสม อันจะเป็นเกราะป้องกันภัยไม่ให้มีพระภิกษุกระทำการพรากรชีวิตมนุษย์

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย โมเดลสมการโครงสร้างการ พัฒนาศมรรถนะความดีตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยสรุปได้เป็น “The Phd model” ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย The Phd Model

The PhD model ประกอบด้วย

1. Taking merit. มีดีด้วยบุญ คือ ประกอบบุญกิริยาวัตถุ ได้แก่ ทาน รู้จักแบ่งปันให้อภัยผู้อื่น ศีล ตั้งมั่นในศีลที่ตนมี และภาวนา มีการอบรมใจให้เกิดสมาธิ
2. Having preceppts มีคุณด้วยศีล. คือ มีความสำรวมระวังในพระปาฏิโมกข์ อินทรีย์ การเลี้ยงชีพโดยชอบ และการพิจารณาแล้วจึงใช้สอยปัจจัย 4

3. Endless wisdom ไม่สิ้นปัญญา. คือ ประกอบด้วยปัญญาอันเป็นปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ ได้แก่ ปรัตติยะ พังแต่สิ่งที่ติงจากคนอื่น และโยนิโสมนสิการ ใช้ปัญญาพิจารณา อย่างละเอียดตามเหตุ ตามผล ตามธรรม

4. Praying Brahmavihara ภาวนาพรหมวิหาร. คือ มีความเป็นผู้ใหญ่รวมถึงการทำจิตใจให้ปราศจากนิรณ เจริญพรหมวิหารธรรม ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

อภิปรายผลการวิจัย

1. หลักเกณฑ์การพราภชีวิตมุนษย์ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า เป็นการปลงลงจากชีวิต หรือทำให้สิ้นชีวิต ความพยายามฆ่า 6 อย่างคือ 1) สาทตติกประโยค การประหารของที่เนื่องด้วยกายตน 2) นิสสัคคิยประโยค การขัดเครื่องประหารที่เนื่องด้วยกายออกไป 3) อาณัตติกประโยค การสังคนอื่น 4) ถาวรประโยค การวางเครื่องกับดักซึ่งอยู่กับที่ 5) วิชขามยประโยค การร้ายวิชาเพื่อฆ่าให้ตาย และ 6) อิทธิมยประโยค การประกอบฤทธิ์ให้ตาย ทรงปรับอาบัติปาราชิกแก่ภิกษุผู้จงใจพราภชีวิตมุนษย์ บุคคลผู้มุ่งหมายตายด้วยความพยายามของภิกษุนั้น เมื่อภิกษุต้องอาบัติปาราชิกแล้ว ขาดจากความเป็นภิกษุทันที ขออุปสมบทอีกไม่ได้ ทำให้บาตเจ็บอาบัติถุลลัจจัย ทำให้สำเร็จอาบัติทุกกฎ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาวันต์ กิตติโสภณ (สอนศรี)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์เรื่องความมีวินัยที่ปรากฏในมงคลสูตร” ได้กล่าวไว้ว่า พระวินัยนั้นพระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติตามเหตุที่บังเกิดขึ้น เมื่อมีภิกษุทำสิ่งที่ไม่เหมาะสมหรือทำความเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่ง พระพุทธเจ้าก็ทรงประชุมสงฆ์ ตรัสถามเรื่องราวจากภิกษุผู้กระทำผิดให้ได้ความกระจ่าง แล้วทรงชี้ให้เห็นโทษของความประพฤติผิดนั้น ๆ พร้อมกับทรงชี้ทางที่ควรประพฤติให้สงฆ์ได้ทราบ ข้อห้ามนั้นจึงบัญญัติขึ้นเป็นพระวินัย ห้ามมิให้ภิกษุทำอีกต่อไป การทำผิดพระวินัยเรียกว่า อาบัติ พระภิกษุที่อาบัติต้องรับโทษหนักเบาตามความรุนแรงของอาบัติที่กระทำ พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติขึ้นความผิดที่รุนแรงมากน้อยตามลำดับ ดังนี้ คือความผิดขั้นสูงสุด เรียกว่า ปาราชิก ชั้รองลงมาตามลำดับคือ สังฆาติเสส อนียต นิสสัคคิยปาจิตตีย์ ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนียะ แต่ละขั้นมีจำนวนและรายละเอียดต่างกันไป

2. มูลเหตุจูงใจในการฆ่ามนุษย์ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า เกิดมาจากตัวบุคคลที่ถูกกิเลส กรรม วิบาก วนเวียนในชีวิต ไม่ความอดทนควบคุมตนไม่ได้ ปลงยให้อกุศลมูลเข้าครอบงำ หรือนิรณ มีความอยากได้ คิดร้าย ความหุดหู่เชื่องซึม ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ ความล้งเลงสยตามรบกวน จึงทำให้พระภิกษุทำการพราภชีวิตมุนษย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อภิโชค เกิดผล และพระมหาบุญไทย ปุญญมโน** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพราภชีวิตมุนษย์ในทัศนะพุทธจริยศาสตร์” ผลการวิจัยพบว่า การพราภชีวิตมุนษย์ถือเป็นการกระทำที่ชั่วร้ายโดยสามัญสำนึกทางศีลธรรมของมนุษย์ในทุกอารยธรรมทั่วทั้งโลก ทุกระบบคิดทางปรัชญาต่างก็มีทัศนะต่อต้านการพราภชีวิตมุนษย์รวมกระทั่งพุทธปรัชญา ในพุทธปรัชญามีระบบประเมินคุณค่าในทางจริยศาสตร์อยู่ด้วยกันสองระดับ ได้แก่ ในระดับพระธรรมและพระวินัย โดยการประเมินคุณค่าในทางจริยศาสตร์ว่าด้วยการพราภชีวิตมุนษย์ทั้งในระดับพระธรรมและพระวินัยนั้นก็มีทั้งในส่วนที่เชื่อมซ้อนทับกันและทั้งในส่วนที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามพระธรรมในสถานะของ

กฎเกณฑ์ของสากลจักรวาล ทั้งหมดซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่มีความจริงแท้เป็นปรมาัตว์ทำให้ไม่มีสิ่งอื่นใดที่สามารถจะปฏิเสธกฎแห่งพระธรรมได้ ดังนั้นแล้วการประเมินคุณค่าในทางจริยศาสตร์ว่าด้วยการพรากชีวิตมนุษย์ในพระวินัยจึงอาจจะบัญญัติให้มีเนื้อความแตกต่างจากที่ปรากฏในพระธรรมได้แต่ต้องสอดคล้องกับพระธรรม

3. แนวทางการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางในการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ ดังต่อไปนี้

1) ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ พระภิกษุสงฆ์พึงรู้จักอนุเคราะห์ผู้อื่น ไม่ล่วงละเมิดศีลของตน ผิดอบรมจิตให้สงบเกิดปัญญาประคองตนไม่ให้กระทำการเบียดเบียนตนและผู้อื่นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระชูชาติ ญาณวีโร** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การุณยฆาตในสังคมไทยและเกณฑ์ตัดสินในพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธศาสนามองว่าชีวิตนั้นมีคุณค่า トラบใดที่เรามีลมหายใจอยู่ แม้เจ็บป่วยเพียงใดก็ยังสามารถทำสิ่งดี ๆ ให้เกิดขึ้นได้ อย่างน้อยกับจิตใจของตน อาทิ การทำจิตให้สงบด้วยการน้อมใจถึงสิ่งดีงาม หรือทำสมาธิภาวนา อีกทั้งยังสามารถเรียนรู้จากความเจ็บป่วย หรือให้ความเจ็บป่วยเป็นเครื่องมือสอนธรรม คือเห็นความจริงของชีวิตอย่างชัดเจนว่า ชีวิตนั้นไม่เที่ยงเป็นทุกข์ ไม่อยู่ในอำนาจของเรา การเห็นความจริงดังกล่าว สามารถทำใจปล่อยวางจากความเจ็บป่วยได้ คืออยู่กับความเจ็บปวดได้โดยไม่ทุกข์ใจ

2) ตามหลักปาริสุทธิสีล พระภิกษุสงฆ์ควรสำรวมในปาฏิโมกข์ จัดระเบียบตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจของตนให้มีความสงบ เลี้ยงชีวิตโดยทางที่ชอบ พิจารณาใช้สอยปัจจัยสี่ ควบคุมตนเองไม่ปล่อยให้อาสวกิเลสเกิดขึ้นแล้วให้ช่องในทางเบียดเบียนชีวิตตนและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระกิตติ กิตติสาร (จ่ามเงิน)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบรรเทาอกุศลมูลด้วยพละ 5” ผลการวิจัยพบว่า วิธีการบรรเทาอกุศลมูลด้วยพละ 5 ในพระพุทธศาสนา สรุปได้ดังต่อไปนี้ การศรัทธาในพระรัตนตรัย ผลของกรรม จะทำให้เกิดการทำบุญ ทำทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา ตั้งความเพียรในการละความชั่ว และทำความดีต่อเนื่อง จึงใจจึงจะส่งจากอกุศลธรรม การไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเจริญสติปัฏฐาน จิตจึงจะหลุดพ้นจากอกุศล การตั้งมั่นในอารมณ์กรรมฐาน เพื่อให้เกิดปัญญาที่ลึกซึ้ง และการรู้ความจริงในปฏิจกสมุปปาท การรู้แจ้งในขั้น 5 อาตนะ 12 ธาตุ 18 ไตรลักษณ์ อริยสัจ 4 คือการบรรเทาทุกข์

3) ตามหลักปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิ พระภิกษุควรใช้ปัญญาพิจารณา ไม่หลงเชื่อคำพูดที่ชักนำไปในทางที่ผิด เลือกคบหาแต่คนดี ๆ เลือกฟังแต่สิ่งที่มีประโยชน์ รู้จักคิด สามารถแยกสิ่งที่ดีหรือไม่ดี ออกได้ เพื่อไม่ให้เกิดความผิด คำพูด และการกระทำในการพรากชีวิตของตนและผู้อื่น ซึ่งมีเนื้อหาบางส่วนสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ทิพภาญจน์ ประภารัตน์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาคุณจิตที่ปรากฏในคัมภีร์พระอภิธรรมปิฎก” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาจิตสู่โลกุตตรธรรม ในแต่ละบุคคลคุณจิตที่สูงที่สุด คือ มรรคคุณจิตที่ประกอบกับเจตสิกอันเป็นองค์แห่งการตรัสรู้เจตสิกเหล่านั้น ได้แก่ สัมมาทิฐิ

สัมมาสังกัปปะ สัมมาอาชีวะ สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ เจตสิกทั้ง 8 ดวงเหล่านี้ ต้อง เกิดร่วมกับจิต ดับพร้อมไปกับจิต มีอารมณ์เดียวกับจิต มีที่อาศัยเกิดอย่างเดียวกันกับจิต องค์ประกอบที่ดีทั้งปวงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาจิตให้สูงจากกามาวจรภูมิ ขึ้นไปสู่ รูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ และโลกุตตรภูมิ และทำให้ผู้ปฏิบัติอยู่ในโลกอย่างอิสระจากกิเลสทั้งปวง

4) ตามหลักพรหมวิหาร พระภิกษุควรธรรมประจำใจของผู้ใหญ่ โดยมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น มีความเสียสละ ยินดีชื่นชมในความดีหรือความสำเร็จของผู้อื่น มีใจที่เป็นไม่วุ่นไหวเพราะอิฏฐารมณ์หรืออนิฏฐารมณ์ ไม่ยึดติดในสิ่งต่าง ๆ จนทำให้ตนเองเกิดทุกข์ ไม่คิดในทางที่อยากได้หรืออาฆาตจนต้องเบียดเบียนตนและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาคณร โขสิโต** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาขันติและโสรจจะในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” ได้กล่าวไว้ว่า ในชีวิตประจำวัน ผู้คนต้องประสบกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งถูกใจและไม่ถูกใจ บางครั้งทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบโต้ในสิ่งนั้นๆ มีการกระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน อาจพัฒนาไปสู่ความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ หากผู้นั้นไม่มีความอดทน อดกลั้น อารมณ์เหล่านั้นไว้ เพื่อจะลดปัญหาความขัดแย้งเหล่านั้นให้เบาบางหรือไม่เกิดขึ้นเลย ผู้นั้นจะต้องนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต โดยปฏิบัติให้เป็นปกติวิสัย หลักธรรมนั้นคือ ขันติธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่สามารถสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นได้ในมนุษยชาติ โดยไม่เลือกชั้นวรรณะ ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน ทุกคนควรเจริญหรือกำหนดพัฒนาขันติธรรมให้ยิ่งๆขึ้นไป

5) แนวทางการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ตามหลักกัลยาณมิตตา ได้แก่ ตัวพระภิกษุเองควรดักเตือนตนด้วยตน มีสมณสัญญาว่าตนเป็นบรรพชิต ซึ่งเป็นผู้มีศีล สำรวมใจ ไม่ประทุษร้ายใคร ไม่ให้ล่วงละเมิดสิกขาบทที่พระพุทธองค์บัญญัติ กระทำที่เบียดเบียนชีวิตตนและผู้อื่น คณะสงฆ์เองควรประกอบด้วยสาราณียธรรม มีความสามัคคีกัน พบเห็นเหตุการณ์ที่ไม่ดีควรรีบช่วยกันแก้ไข สำหรับคฤหัสถ์ผู้เป็นพุทธศาสนิกชน ควรมีศรัทธาที่ตั้งมั่น มีศีล มีปัญญาตรองแยกแยะดีหรือชั่วออก ประกอบบุญประพฤติดำเนินตามธรรมของพระพุทธองค์ เมื่อพบเห็นเหตุการณ์อันไม่ดีควรช่วยห้ามปรามตามกำลังและสถานะของตน อันจะเป็นแนวทางป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ที่ยังไม่เกิดขึ้นให้ไม่เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เกิดขึ้นอีก ซึ่งมีเนื้อหาบางส่วนสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาพุทธนา นรเชฏฐ (ศิริวรรณ)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักการพึ่งตนเองเชิงพุทธบูรณาการในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า คนในสังคมควรให้ความสำคัญต่อการพึ่งตนเองเชิงพุทธบูรณาการ ในฐานะที่เป็นหลักการ วิธีการและเป้าหมายของการพึ่งตนเอง ที่สามารถปฏิบัติตามได้อย่างเป็นรูปธรรม และควรจะได้ผสมผสานเข้าในกระบวนการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคมในปัจจุบัน ซึ่งคาดว่าจะทำให้ชุมชนมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้อย่างแน่นอน

สรุป

การพรากชีวิตมนุษย์ กระทำด้วยความพยายาม 6 อย่างคือ 1) สาหัตถิกประโยค การประหารด้วยกายหรือของที่เนื่องด้วยกายของตนเอง 2) นิสลักคิยประโยค การขัดเครื่องประหารที่เนื่องด้วยกายออกไป 3) อาณัตติกประโยค การสังคนอื่น 4) ถาวรประโยค การวางเครื่องประหารไว้ในที่ไกลและการจัดยาให้ 5)

วิชชาคมประโยชน์ การร้ายวิชาเพื่อฆ่าให้ตาย และ6) อิทธิมยประโยชน์ การประกอบฤทธิ์ให้ตาย พระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญกับกายมนุษย์ ประการเหตุภิกษุในภุมมิตที่พยายามปลงชีวิตของกันและกัน ทรงบัญญัติปาราชิก ลิกขาบทที่ 3 ว่าด้วยการพรากชีวิตมนุษย์ขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้พระภิกษุกระทำผิดเช่นนั้น มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 3 ประการ คือ 1) ความจงใจ 2) การพรากจากชีวิต 3) กายมนุษย์ ภิกษุมีความพยายามพรากชีวิตมนุษย์ ทำให้ตาย ต้องอาบัติปาราชิก ทำให้บาดเจ็บ ต้องอาบัติตุลลัจจัย ทำให้ไม่สำเร็จ ต้องอาบัติทุกกฏ ฆ่ามนุษย์ต้องอาบัติตุลลัจจัย ฆ่าตนเองอาบัติทุกกฏ ฆ่าสัตว์เดรัจฉานต้องอาบัติปาจิตตีย์ ไม่เป็นอาบัติสำหรับภิกษุ ผู้ไม่จงใจ ไม่รู้ ผู้ไม่ประสงค์ให้ตาย ผู้วิกลจริต ผู้มีจิตฟุ้งซ่าน ผู้กระสับกระส่ายเพราะเวทนา และผู้เป็นต้นบัญญัติ

การถึงแก่ความตายของมนุษย์ แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) การถึงแก่ความตายตามธรรมชาติ (2) การถึงแก่ความตายโดยการกระทำ แยกเป็นการฆ่าตัวตาย (อัตตวินิบาต) และการฆ่าบุคคลอื่น (ฆาตกร) เป็นการกระทำความพยายามใช้สิ่งที่มีเนื้อด้วยกาย อาวุธ หรือใช้ผู้อื่น ให้ฆ่าคนตาย ด้วยมูลเหตุจงใจจากตัวพระภิกษุถูก กิเลส กรรม วณเวียนไป ขาดขันติ (ความอดทน) และโสรัจจะ (ความเสี้ยม) มีความโลภ (ความโลภ) โทสะ (ความโกรธ) โมหะ (ความหลง) หรือ มีกามฉันทะ (ความพอใจกามคุณ) พยาบาท (ความคิดร้าย) ถีนมิทธะ (ความหดหู่และเชื่องซึม) อุทธัจจกุกกุกจะ (ความฟุ้งซ่านและร้อนใจ) และวิจิกิจฉา (ความลังเลสงสัย) เข้ามาขัดขวางกุศล สนับสนุนให้เกิดอกุศลอันเหตุจงใจทำให้พระภิกษุกระทำการพรากชีวิตมนุษย์เพราะไม่สามารถควบคุมตนเองได้

ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการป้องกันการพรากชีวิตมนุษย์ไว้ 5 อย่าง ได้แก่ (1) พระภิกษุควรรู้จักตนแบ่งปัน อยู่ในศีลของตน และอบรมจิตให้สงบ (2) พระภิกษุควรสำรวจในศีล สำรวจในอายตนะ 6 แสวงหาปัจจัย 4 โดยสุจริต และพิจารณาใช้สอยปัจจัย 4 (3) เลือกฟังแต่คำแนะนำที่ดี และใช้ปัญญาพิจารณาให้ถี่ถ้วน แล้วเลือกเอาแต่สิ่งที่ดี (4) พระภิกษุควรเมตตา กรุณา มุทิตา และรู้จักวางอุเบกขา (5) พระภิกษุเอง ควรเป็นกัลยาณมิตรต่อตนเอง มีสมณสัญญา คณะสงฆ์ในอาราม มีความสามัคคีกัน ตักเตือนกันได้ และคฤหัสถ์ผู้เป็นพุทธศาสนิกชนในสังคม ช่วยกันบำรุงพระพุทธศาสนา มีศรัทธาตั้งมั่น ช่วยเหลือปกป้องพระพุทธศาสนาตามความเหมาะสมแก่สถานะของตน อันจะเป็นเกราะป้องกันภัยไม่ให้พระภิกษุกระทำการพรากชีวิตมนุษย์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับศึกษาวิเคราะห์หลักเกณฑ์การพรากชีวิตมนุษย์ในพระไตรปิฎก เนื่องจากผู้วิจัยได้ค้นคว้าจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ปกรณวิเสส หนังสือ ตำราวิชาการทางพระพุทธศาสนา บทความ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในเรื่องที่ได้ศึกษาวิเคราะห์นี้มีรายละเอียดอาจจะยังไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการเจริญอสุกัมมัญฐาน ของพระภิกษุทั้งหลายใน

ป้ามหาวัน ที่เกิดความเบื่อหน่ายทำการพราศชีวิตของกันและกันอันเนื่องด้วยกรรมเก่าปีบคั้น และ การศึกษาวิเคราะห์หลักเกณฑ์ของอาบัติปาราชิกข้ออื่น ๆ เป็นสิ่งที่ผู้ที่ต้องการศึกษาควรที่จะศึกษาและลง ในรายละเอียดเชิงลึกต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ศึกษาวิเคราะห์การเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร เล่าเรียนอย่างไร จึงเป็นไป เพื่อการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และเพื่อการขัดเกลาตนเอง อันเป็นที่พึง เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของชาวโลก ทั้งหลาย

2) ศึกษาหาแนวทางการอยู่ร่วมกันของบุคคลผู้มีความคิดเห็นที่ต่างกันอยู่ร่วมกันในสังคม เดียวกัน ตามหลักการในพระไตรปิฎก ความคิดเห็นต่างกันทำงานร่วมกันได้อย่างไร ความคิดเห็นต่างกัน สนทนาปราศรัยแลกเปลี่ยนความรู้กันได้อย่างไร ความคิดเห็นต่างกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

จิตตริณย์พร ปัญจวัฒนคุณ, “ศึกษาวิเคราะห์กระบวนการขัดเกลาภิเลสที่ปรากฏในสัลเลขสูตร”, **วารสาร บัณฑิตศาสตร์ มจร.(มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)**, ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม- มิถุนายน 2559): 1-11.

ทิพภาณูจน์ ประภารัตน์. “ศึกษาคุณสัจที่ปรากฏในคัมภีร์พระอภิธรรมปิฎก”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนา ศาสตรบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2558.

ประวิทย์ เป็รื่องการ. “ศึกษาวิเคราะห์อาคาริยวินัยกับเกณฑ์ตัดสินการล่วงละเมิด” **สารนิพนธ์พุทธ ศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.

พระกิตติ กิตติสารโร (จำเริญ). “การบรรเทาอุสสมูลด้วยพละ 5”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรบัณฑิต บัณฑิต สาขาพุทธศาสนศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2560.

พระชูชาติ ญาณวีโร. “การุณยฆาตในสังคมไทยและเกณฑ์ตัดสินในพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, 2557.

พระมหาคงขร โสสิโต. “การศึกษาขันติและโสรจจะในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, 2558.

พระมหาวัชชัย ธรรมรังสี, พระปลัดไพโรจน์ ฐิตธมโม, นิติกร วิชมา และธนกร ดรกมลกันต์, “วิเคราะห์ การฆ่าในพระพุทธศาสนา”, *Journal Of Roi Kaensarn Academi*, ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 (ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2566): 483–496.

พระมหาโพธิ์วงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช). **พระวินัยบัญญัติ**. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2561.

พระมหาอุทตนา นรเชฏโฐ (ศิริวรรณ). “หลักการพึ่งตนเองเชิงพุทธบูรณาการในสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.

พระมหาสันต์ กิตติโสภโณ (สอนศรี). “ศึกษาวิเคราะห์เรื่องความมีวินัยที่ปรากฏในมงคลสูตร”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546.

พระมหาศุภชัย ปิยธมฺมชโย (ติวป). “พุทธจริยศาสตร์กับโทษประหารชีวิต”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย 2545.

พระศรีวิสุทธิโกศล (กิตติวัฒน์ กิตติวฑฺฒโน). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์มหาปริณิพพานสูตร: ศึกษาเฉพาะกรณี การรักษาพระธรรมวินัย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540.

รัฐพล เย็นใจมา และสุรพล สุยะพรหม, “ความขัดแย้งในสังคม: ทฤษฎีและแนวทางแก้ไข”, **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (เมษายน–มิถุนายน 2561): 224–238.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม ฉบับขยาย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก, 2562.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). **พุทธธรรม ฉบับขยาย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก, 2562.

อภิโชค เกิดผล และพระมหาบุญไทย ปุณฺณมโน, “การพราภกษิตมณษย์ในทัศนะพุทธจริยศาสตร์”, **วารสาร ปรัชญาปริทรรศน์**, ปีที่ 27 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม–ธันวาคม 2565): 303–316.

